

Liletšo Kôpêlô košaMusic and musical instruments of Phalaborwa.

Diletšô diile ka mehuta ya tšona. Gomme mehuta yeo ya diletšô ke ye:- 1. Sekgapa ke seletšô se segolo. Gothwe ke se seng sa hlago ya diletšô le setšhaba. Gomme se dirilwe bjalo ka bora. Sekgapa se betlwa goba se dirwa ka mohlare wo bitšwago mokgapa. Gomme ge se fedile go betlwa se a hupjwa ka dihlare gore se kgone golla. Ka morago se kgokwe ka lethale. Gape se kgokelelwe sekgerô mo gare ga sena kamo se bonalago mo se swantšhong sa boraro (No.3). Sekgapa se dirwa ke banna. Gomme gape se ka letšwa le tše ding tša mohuta wa sona goba le ge se le nnoši.

Sekgapa ke seletšo sa banna bao na senago basadi ba godilego kudu. Gomme ke seletšô sa golla bogôpê ke monna. Gomme ga se letšwe ka gae. Gape sella ka nako yeo batho kamoka ba yago go robala ka yona. Gomme moletši wa sekgapa o a hlotla mo motseng ge a letša sekgapa. Gomme se letšwa kgôrông ka mantšeboa le gosasa. Gomme se letšwa ka kotana le ka menwana. Sekgêrô se dula godimo ga mpa ya moletši. Ke gona moletši o tla letša sekgapa a bitša batho ba hwilego le ba phelago ka dika tša bona. Gomme ge a dira bjalo batho ka moka ba motse ba tla šitwa go robala ka baka la ditheto tša gagwe. Gomme yo mong wa motse o tla ba a tsoga go kgopela moletši gore a yo robala gobane ga
2 ba kgone go robala mo motseng ka baka la direto tša gagwe. Gomme ka moswane banna ba motse ba tla bcedišana le batswadi goba moloko wa gabo gore ba monyadiše gobane o šitiša batho go robala. Ke gona ge a nyetši ga sa tlogo letša sekgapa. Moletšô wa motho yo a nyetšego ga o swanetle moletšô wa yo a nyetšego. Gomme wa yo a nyetšego e fo ba kôpêlô fela yeo

Gomme o letšwa ke dika tšeo a di bolelago ge a dutši a tia sekgapa. Ge dikgōpê dile pedi mo motseng di tla letša sekgapa dile pedi mme di reta di šiedišana. Sekgapa ga se a dumelelwa go kgongwa goba go swarwa ke basadi gape se dula kgōrōng ka mehla. Go thwe sa swarwa ke basadi se ka selle goba se ka kgaoga. Sekgapa ke letšō se moletši a ka kgonago go reta setšhaba ka sona mo go tše dirilwego ke setšhaba mo dintweng le tšhaba tše dingwe.

Ge monna wa kgōpê wa lemotše ntši a letša sekgapa phekelela ke gona batho ba tla swarwa ke poifo gore ge moloko o wa bo o sa monyadiši motho yoo o tla dira kotsi. Motho wa sekgapa a ka dira kotsi ka go hlakantšha hlogo ke direto. Gomme ka go letša sekgapa phekelela ke tsibišo ya goba o godile o imelwa ke bošigo kamo a tlang go bolela ka gona ka nnoši ge a dutši a letša.

3 Gomme ga se tšohle dikgōpê tše dihlopolago batho dipelo ge e se ruri yo a ithutilego ka hlokomelo direto le dipolelo mo go batho. Gomme gona le kōpêlō tše swanetšego di tsebjwago ke bathogoba tšeo di hlomolago motho pelo. Moletši wa sekgapa ga tšame a letša mo metseng ge e se moo e leng moloko wo tlatšeng ka go letša e lego tsibišo ya moletši gore meloko e lemoge gore bjalo ke lebaka la gore kgōpê e fiwe tša go nyala mosadi. Ge kgōpê e letša sekgapa mme go se karabo gona kgōpê e ka lwa le batswadi ba yona ka diatla. Gomme ka go realo ga go molato gobane kgōpê e tsibišitše gore e a tshwenyega mme ga go a ka ga ba le hlokomelo. Ke gona kgōpê e ka dira dintwa pele e sešo go šupa bogolo bja yona gona e tla fiwa molato ke lekgotla. Ge monna a na le mošadi a bonwa a tia sekgapa go tla tsebjwa goba gona le taba ye ngwe ye mpe mo motseng wa gagwe.

Gomme mo gong go ka šupa ge mosadi wa gagwe a dirile bootswa le monna yo mong. Gomme seo e tla ba e le tsibišo go banna

ka baka la molodi wa sekgapa. Ge motho a na le dipelaelo mo pelong ya gagwe mme a tia sekgapa, ke gona tšohle o tla di tsibiša batho ka baka la molodi wa sekgapa. Gape o tla bolela le tšeo a sa tlang go di dira.

- 4 2. Setšlōtšlō ke seletšo sa banna. Gomme se dirilwe bjalo ka sekgapa fela ga se na tšohle tša mo sekgapeng. Gomme le sona ke seletšo sa dikgōpē tše e seng diopedi tše tsebjwago. Ke se seng sa diletšo tša hlago mo setšhabeng sa ba Phalaborwa. Gomme sona se letšwa ka kotana nhla ya sona e le molomong wa moletši. Ge moletši a reta o tloša setšlōtšlō molomong wa gagwe. Ge a feditše go reta a buša a muma setšlōtšlō. Gomme se letšwa ke motho a i nnoši. Gomme ka nako se ka letšwa le tše ding tša mohuta wa sona. Le motho fela e se sekgōpē o a seletša. Gomme sona ga se hlo die bjalo ka sekgapa. Gape ga se iletšwe go tsena ka gae bjalo ka sekgapa.

Gomme se letšwa ka nako le nako. Gape ga go letšetšwe yo mong a bina e fo ba selo sa motho o tee fela. Gomme ba letši ba setšlōtšlō ba swanetši go itlwaetša go letša ka mehla. Moletšo wa setšlōtšlō o bothata bjalo ka wa sekgapa. Ke gona yo a ratang goba moletši o swanetše go itapiša ka go ya go bao ba tsebago gore a rutwe mokgwa wa go letša setolotolo. Gomme le sona ga se dumelwe go swarwa ke basadi gobane se dirilwe ka dihlare. Mokgwa wa go dira seletšo ka dihlare ke go thibela maleko kamoka ao a ka dirwago ke batho go moletši. Gomme sona se dirilwe ka phate tše pedi. Gomme ye kgolo ke ya mokhure. Ya ka gare ke ya mogwane. Gomme e sekgokwa ka lethale. Sa letšwa ka phate goba monwana.

- 5 3. Lekōpē ke seletšo sa basadi. Gomme sona se dirwa ke banna ba se fa basadi. Lekōpē le dirilwe ka letlhaka-noka. Gomme le kgokwa ka boditsi ba thotlwa. Seletšo se ke sa basetsana. Mosadi yo a na go le monna ga dumelwe go se letša. Gomme

nako le nako. Gomme ge moletši a letša sona batho ba tseba goba o gopotše mmeletšwa wa gagwe. Gomme ke mo mosadi wa monna a sa dumelelwego go se letša gobane ka go hlwa a letša sona gothwe o tla gopola tšeo a beng a di dira gola e sale mothepa. Gomme ke gona a ka tlogela monna wa gagwe go boela go bao a beng a phela namo peleng. Mothepa o swanetše go itshwenya kudu kudu ge a rata goba moletši yo botse. Gomme basetsana ba ka letša makôpê fela ga ba dumelelwa ke batswadi go hwetšwa ba letša ka mehla ge e se bao fela e lego methepa ruri. Gape se e sale seletšô sa motho a nnoši. Gomme moletši o letša a se fetola ka molomo. Ge lekôpê le fedile go dirwa ke gona ga le sa kgongwa ke banna ge e se bao e leng mphatho o tee fela. Ge mothepa o tia kudu lekôpê mme ka mora o mothepa a ka tšhabela ga gabo lesogana. Gomme ke mo batswadi ba lekago ka maatla go thibela makôpê mo malapeng.

6

4. Phalafala ke naka la phôôfôlô yeo i bitšwago phalafala. Gomme seletšô se ka sa tsibišo le sa go bitšana ka sona. Gomme sona ke sa banna le basadi. Phalafala e letšwa mohlang wa menyanya le mohlang wa marumo.

Gomme e dirwa ke banna bao ba nago le remogo ya dira naka ye.

Phalafala e le letše yo mong go bina. Gape ga e letšwe ke batho bantši mme e go letšwa ke o tee. Gomme thuša banna le basadi goba naka ya go letša mo dikomeng tša banna le basadi. Phalafala e na le ba letši ba yona ruri ruri mo gare ga banna le basadi. Ge masogana goba banna ba bina koši sa nhla e tla ba phalafala. Fela mo dikomeng le mo dikošeng ga e sware ke yo mong le yo mong ge e se yo e leng kgošana ya seo. Modiri goba mong wa phalafala ge a feditše oswanetše go iša ngakeng gore e dirwe ka meleko.

Ke gona phalafala ga e a dumelelwa go tabogwa ke basadi le methepa ge e se bao ba tšhufetšego fela. Phalafala le

e se dirago moyeng wa motho. Gomme ga e a dumelelwa go letšwa nako le nako ge e se ka dinako fela. Ge phalafala e lla ka morago o tla motho a e tlatša ka lentšu. Ke gona o hlalosa seo phalafala e llelago sona.

7 5. Naka ya phala ke seletšō se mohla wa dikoša tša banna. Gomme ke seletšō sa banna fela. Le mohlangwa mokgoši wa dira go letšwa naka. Le ge dira di lwewa monna a ka ntšha naka ya phala go fa balwi maatla.

Naka ke seletšō sa monna yo mong le yo mong. Gothwe kgoši Lepato ge a thunywa ka sethunya ke ge a emi godimo ga leuje a letša naka ya gagwe ya phala. Le monna yo mong yo leina la gagwe e lego Moreme o bolailwe thabeng ya Sealeng a letša naka le phalafala.

Diletšō tše pedi tša ka nako ge dilla di seba ba⁺ gore madira a e tla. Gomme ke gona batho ba tla tšhabela dibon[?]. Naka ya phala e direlwa bokgabane ka dipbeta le ka kgohlo. Gomme ya tlemelelwa lerala ya aparwa ke moletši. Ge monna a hwetšwa a sena naka ke nyetšego ye kgolo gobane ga a na se a ka tsibišago batho ka sona mohlang dira di tsena mo nageng. Naka ga e a dumelelwa go kgongwa ke motho wa mosadi. Naka ga e na modimo wa koša. Gomme e fo ba seletšō seo se hlalosgago ka molomo gore se letšetšwang. Ge monna a bone se tšhošago o swanetše go letša naka go tsibiša ba bang. Gomme seo e kaba tau, nkwe, tlou le tše dingwe tše bjalo. Naka ga e dumelelwe go lla fela ge e se ge e le ya badiša fela. Mo badišeng e šumišwa ke kgošana ya badiša fela.

8 Ge kgošana ye ngwe e letša naka ga e a swanelwa go fetolwa ke moletšō wa ye ngwe. Ge go kaba bjalo gona go šupa goba dikgošana tšeo di a nyatšana goba engwe ga e tšhabe ye ngwe. Dikgošana di bitšwa dinkgwete goba bošōlwê. Gothwe Matšatši e le kgoši le ngwabo Lepat. e sale masogana ba be ba na le dinaka. Gomme dinaka tše ba di hetletšwe ke ntatabo

Gomme M ka go realo ke gore Lepato o nyaditše mogolo Matšatši. Gomme Matšatši a phātla naka ya masaleng moratho. Ka go realo Masaleng a kgopela go Makekele gore a yo rapa dira tša go bolaya Matšatši. Gomme kgoši ntatato a dumela. Ke gona ge dira tša Magakala di tlile kgoši Makekele ya di gomiša ka go difa manaka a ditlou go lamola ntwā yeo ya bawa ba gagwe ya go lwela naka. Ka nako ye ngwe ge naka e lla e šupa goba moletši o k befetšwe ke gona ge yo mong a ka fetola ka ya gwe ke gore phefelo ya gagwe ke ya lefa go yena.

Gomme go bagahlana ke ntwā ye kgolo. Gommese se dirwa le komaneng ke banna ba bagolo. Mokomaneng ke mo batho ba rutago bogale gona ka go tiana ka melamo goba mapra.

Ke gona ge o kwa naka e lla wa seke wa letša ya gago.

Gomme ge e se ge o tseba goba ke ya mang.

9 6. Naka ya mongapō e dirwa ka hlare se bitšwago mongapō. Gomme yona e na le badiri ba yona ba e tsebagō e lego ban a fela. Gomme le yona e šomišwa bjalo ka naka ya phala.

7. Seōō ke phalafala ye nyane e dirwaka naka la thetele elego phōōfōōlō e seōōmō se bjalo ka phalafala. Gomme sona ke seletšō sa banna fela mohlang wa menyanya.

Gomme sona se tlemelelwa letswa mme sa aparwa ke moletši. elego monna yo mong le yo mong. Gomme ga e le dikošeng tša lefeša se letšwa ke malokwane goba nkgwete.

Basadi ga ba se dumelelwa go se šomiša gobane moletšo wa sona o thata go fitiša wa phalafala. Gomme moletši wa sona o tšia kutu ya leba godimo mola nthla e le molomong wa gagwe. Gomme phalafala kudu ya naka e ya fase.

8. Naka ya phuti ke seletšō sa ba tsomi goba bašimane bale nadišong. Gomme mo batsoming e šomišwa go bitšana ka yona. Gomme mo gong e šomišwa go bitša dimpja. Gomme le yona ke moletšo wa banna fela. Mo gong naka ya phuti e šomišwa ke dikgoši

10

9. Dinaka tša koša di dirwa ka dihlaka noka. Gomme tšona di dirwa ka bontši bja mothaba. Motaba ke gore palo ye e lekanego ya diletšo. Gomme ke diletšo tša banna fela. Gape di dirwa ke banna. Naka tše fetšang mothaba ke tše 1. Tsosi ke gore ya go thoma. 2. Tataledi ke ye e latelego tsosi. 3 Morotho goba pudi ke ye salago tataledi morago. 4. Sethe se tla ka morago ga pudi. 5. Sethenyana se thoma koša le tsosi. 6. Kgomo ke ya go tswalela medumo kamoka yadinaka. Ke gona ge go binwa koša ka bontšigo tla nyakiwa metheba ka bontši ka tsele ye ka godimo. Gomme tšona di letšwa ke banna le bašinane. Go thwe ke letšo sa hlago. Gomme ke gona moletši o bea naka molomong go lebanya le le šoba la go letša. Gomme se letšwa ka bontši bja batho. Ge dinaka di lla go tla letšwa le meropa le komana. Ge go hloka meropa le komana dinaka ga di hlodi. Naka tša koša di tlaleletšwa ka go opêla. Gomme di letšwa ka menyanya ye megolo le ye menyane. Ge gona le leho dinaka di a ileletšwa go letšwa. Di dirišwa ke banna le masogana ga mmogo le basetsana ba go tiela morôpa le komana. Gomme meletšo e na le maina a yona. 1. Kiba 2. Lefeša 3. Thipo 4. Mapatlakeng 5. Marpetlwana 6. Motšhaeni 7. Mahlabakgonu. Gomme tše

11

kamoka di binwa ka dinaka le merôpa le komana ka ntle le thipo. Gomme yona komana e a tlogelwa ge go letšwa yona. Thipo ke koša ya badimo ba dikgoši. Ke gona e tsebjwa kudu kudu ke bakgalabje. Ge go ilwe badimong o tla binwa yona pele go kgahla badimo ba ba kgalabje. Morôpa wa thipo o moriri wo mošweu. Ga e le ka bini bona e ka ba bagolo le ba banyane. Gomme thipo e letšwa gola tšatši le ya go sobela. Ga e dumelelwe go letšwa mosegare bjalo ka tše dingwe. Ka dinaka ga go bopje meletšo ka mehla le mehla ge e se ya kgale. Gomme go itlwaetša gantši go ruta meletšo. Gape ke modiro wo mogolo wa go ithuta go letša moletšo le go tseba meletse ya moletšo. Meletse e

nako. Diletšo di direlwa phadišano ya hlopa tše pedi goba hlopa sa tšhaba se seng le seng. Dinaka tša koša di na le malokwane. Malokwane le intona ya gagwe ba swanetše go bona gore go seke gwa ba le dintwa košeng goba papane. Batho ba ka tšama ba le letša batho go bona moputsō. Baletši ba felo go tee ba ka ya mo gong go letša gona. Ka go realo e kaba ka baka la lekemelo ge go hwile motho yo mogolo. Goba go ya fela go hula gore ba fiwe dilo tše dingwe bjalo ka dikgomo, dipudi le dinku.

12 10. Meropa ke diletšō. Gomme ke letšo tše sepelago le diletšō tše dingwe bjalo ka dinaka. Meropa e dirilwe ke banna fela. Gomme e šomišwa ke banna le basadi. Banna ba šomiša merōpa mohlang wa koša ya dinaka. Ge koša e binwa merōpa e tiwa ke basetsana. Monna ga swanelwa go bonwa a tia morōpa ge e se ka kgakanego fela. Meropa e na le maina a yona 1. Moropa wa go diriša motho gore a bine 2. Moropa wa go latela wa pele. 3. Moropa wa go tlatša ye mebedi ya pele. Gomme e bitšwa ka gore 1. Moropa goba phofiši 2. Thopaane goba thotometšō. 3. Thotometšō ye nyahe. Meropa ke diletšō tše dingwe tša hlago mo go ba Phalaborwa. Meropa ga e dumelelwe go itiwa ge gole leho mo metseng. Gomme e tswalelwa ka molao wa kgoši. Gona le ba betli ba kgonthe ba meropa. Ge mmetli a betla moropa o swanetše go ya go ngaka gore a hupe more woo gore o seke wa senyega goba wa hloka go lla. Moropa o opiwa ka diatla. Gape ge go phadišanwa ka go bina dikoša go a phadišanwa le ka gona go tia moropa. Gomme gona le ba tii ba meropa bao ba tsebjago go feta ba ban. Monna yo mong le yo mong a ka ba le moropa, gomme ga go iletšwe. Moropa o dirwa ka sehlare se bitšwago morula. Gomme wa kgobjwa phago. Ka morago wa ba pjwa ka letlalo la kgomo. Ke gona go nyakega ruri mobapi wa kgonthe.

13 11. Dikomana ke letšō tše kgolo kudu. Ke gona letšō tše di hwetšwa dikgošing fela. Gomme letšō tše di na le maina a tšona

mothaba wo o phetegilego. Diletšō tše di dirilwe ke banna. Gape di opiwa ke banna. Boretho e opiwa ka diatla ka ntle le kota. Gomme tše dingwe kamoka di opiwa ka dikotana tše bitšwago diopō tša komana. Di dula ka ntlong ya dikomana. Boretho e ka rwalwa ke banna ba bane goba go feta fao. Hlanka e ka rwalwa ke ba bararo. Bohlole e ka rwalwa ke ba bararo. Gomme ga e le nkutwane yona e ka rwalwa ke ngwana wa lemo tše selelago. Gomme ye kgolo mo go tšona ke nkutwana. Ke gona ga e dule le tše dingwe mo di dulago. Dikomana di letšwa sephiring gantši. Mo dikomana di letšwago gona mosadi ga dumelwe go tsena. Gape le legaola. Lešōbōrō ga le dumelwe go tsena le lona. Tetšō ya komana ge e le sephiring goba tsošōng e betšwa go duma. Ge e opiwa kgorong gothwe ke mahloba. Ke gore thaloko. Ke gona mo basadi ba ka dumelwa go tsena gape le gona go tia. Komana ke seletšō se segolo sa hlago. Ge komana e duma monna yo mong le yo mong o swanetše go tšwa ka gae go ya moo e dumago gona. Ke gore go tlile dihlagatšane goba bo mamodumele. Ke gona monna o tla tšia dihlabani tša gagwe kamoka.

- 14 Komana ge e duma ke se swantšho sa mokgoši wa dira. Ke gona bagale ba setšhaba ba tla bonagala kamoka. Ge monna a gahlana le monna yo mong o swanetše go mothibela tsela. Gomme ka go realo ke go šupa ntwā. Ke gona o tla tseba gore yo ka pele o itukišeditše go lwa le yena. Ke gona e tla swarana ka melamo goba mapara. Ge yo mong a ka thula yo mong ga go molato ke komaneng. Ge komana e duma gantši e ka baka madira ke bao ba dutšigo kgaufsi le naga goba setšhaba seo. Ntwā ya Matšatši le Lepato e hlodile ke gona go duma ga komana. Ke mo e bitšwago ntwā ya komaneng. Basadi ba ka adingwa Hlanka gore ba e hlakanye le meropa go tia tša bona dikoma. Gape hlanka e ka hlakanywa le meropa ge go binwa koša

17 Nkokoi goba nonyana ke seletšō seo e leng koma ye kgolo ye go sa dumelelwego mosadi go e bona. Gape le banna ga se kamoka ba e bonago. Gomme yona e dirilwe ka lehlaka noka. Gomme ka morago ya dirwa ka sekgopa sa mutla bjalo ka moropa. Gomme se letšwa ka molomo. Moletšī wa sona o tsena ka gare ga ntlo yeo e dirilwego ka diphate. Gothwe nkokoi e dula madibeng a bo Lepelle nokeng tše kgolo. Gomme seletšō se se hlaga ga tee ka morago ga dilemo. Nkokoi ke koma ye kgolo ya kgoši.

18. Mamodumele goba hlagatšane. Gomme se ke seletšō se bjalo ka nkokoi. Gomme le sona ke sa banna, gape ke koma ye kgolo. Gomme se dirilwe ka mašapo a meno a tlou. Gomme mamodumele o dula ka ntlong le nkokoi lebaka kamoka. Gomme o tšwa fela ge a goroga. Gomme ke mo a tlogo tielwa dikomana. Mamodumele ke koma ya kgale ya hlago ya ba Phalaborwa.

17 Mamodumele ke koma ya banna fela. Gomme ke yona ye e dirilego mangwalo ngwalo mo dihlageng tša banna ba basotho. Gomme ka go rwalo go thwe e mona moko.

19. Setšheketšhēke ke seletšō se sa tšwago go hlologa mo nageng ye. Gomme sona se dirwa ke banna fela. Gape se letšwa ke banna. Gomme sona se letšwa ke motho a i nnoši. Se dirilwe ka kotana ya hlare se bitšwago mokhure. Gomme se kgokwa ka lethale. Mokgwa wa go se letša o bjalo ka wa setšōtšō.

20. Ngwanamadume ke seletšō se dirwago ke banna fela. Gomme sena ke koma ye kgolo. Gomme se letšetšwa sephiring. Gomme se dirwa ka kotana ya lematho. Gomme ya phulwa mašoba gore go lokelwe lenti ka gare. Ke gona moletšī o hwaditša seletšō. Ka go realo seletšō se a duma. Gomme se lla bošego fela. Gomme se bitšwa tau. Ke se seng sa hlago mo setšhabeng. Gomme diletšō tše bjalo ke tša kgoši kamoka. Diletšō kamoka tša mošate di fetoga dimoka. Modumo wa ngwanamadume o bjalo ka wa motorokara

18

Mekgwa ya go bina dikoša e na le maina a yona. Koša ya dinaka e binwa ka mokgwa wo. Banna ba bantši ke ba go letša dinaka gomme ba dirile lešakana ba šalane morago. Mogare ga lešakana leo ke basetsana ba tii ba meropa. Gape mo gare go tla le yo mong monna yo a bitšwago Malokwane. Ke gore molaodi wa koša. Gape e na a ka ba le yo mong wa go tšhela meletse. Meletse ke dikgato tše tsebjwago ke ba bini. Ke gona motšhedī wa meletse o swanetše go tšhela meletse ka maina a yona le ka go latelana ga yona. Meletse wa koša ye ngwe ga o tšhelelwi koša ye ngwe. Ke gore meletse ya Thipo ga e swane le ya koba. Gomme mo mekgweng ye go dirwa bjalo modikošeng kamoka. Go kaela ke mokgwa wo mong wa go ~~di~~ bina. Ke gore ge ba bini ba lapile go dikologa ka meletse motšhedī wa meletse o tla dira gore ba bini ba eme gomme yo mong le yo mong a tsene ka gare a raga godimo kamo a ka kgonago le kamo mokgwa wa gagwe o lego ka gona. Ge ba feleletši motšhedī wa meletse o swanetše go tšwela pele go bintšha ba letši kamokgwa o tee.

Gomme mo dikošeng gona le mehuta ye mentši. Dikoša tše dingwe di binwa ke banna fela gomme tše dingwe basadi fela. Dikoša tša mošate e lego tša dikoma l. Mosebetho ke koša ya mohlantšhelele nkokoi. Ke gona ke koša ye kgolo ya banna le basadi kamoka le bana. Mosebetho o binwa lepatlelong la mošate mola ngwedi o kganya. Gomme o opelwa meropa ke basadi go opelwa ka melomo ke banna kamoka le basadi.

19

Koša ya mantlakalane ke koša ya mošate ya go binwa ke madika. Gomme le yona ke ya go opelwa meropa ke basadi. Gomme yona e binwa ke madikana fela. Koša ya mmamagwera e binwa ke bagwera ba opelelwa ke basadi fela. Gape yona e binwa gae ga e bjalo ka Mantlakalane a binwago šokeng.

Lesoko ke koša ya mošate ya basadi fela. Gomme yona e binwa šokeng fela kgaufsi le gae.

Gona le dikoša tše dingwe tše e lego tša batho ba go bina malopo. Gomme koša tše ga di opelwe ke batho ge e se ge mobini a tletswe ke medimo. Ke gona motho o tla thoma koša ka koša batho ba mo opelela a bina a i nnoši. Ge motho wa malopo a bina batho ba mo hlomphelela kudu kudu ka gore o etetšwe ke badimo.

Dikoša tša lelafo e ka ba bo tše 1. mafe-mogolo ga ba bolae. 2 Ruala Mantente 3 Ba-gakantša baloi. Gomme ke gona ba opedi ba tla opela mantšu gape gape. Dikoša tše ntši tša sesotho ga dina mantšu a go tlala.

Dikoša tša Basetsana ge baile košeng le masogana
 1 Tšakata tša moletlane ke gona ba tla opela mantšu aoga ntši
 ntši ba dutši ba dikologa motšheddi wa meletse a tšhala bjalo
 ka banna. Gomme motii wq moropa a tia. Dikoša diile ka mehuta
 ya tšona le mabaka a tšona. Tše dingwe ke tša ge batho ba
 20 tagilwe ke mekgope. Gomme tše dingwe ke tša ge ba tagilwe ke
 bjalwa.

Ga gona karogano mo dikopêlông le mo dikošeng. Gomme kopêlô ye ngwe le ye ngwe e opelwa go binwa. Dikopelo tše bjalo ka dikoša tše opelwago sephiring ke banna ke tše. 1. Ô tsêêê ô tsê ya ê. Gomme ke gona ga e hlalose gore modumo wa yona o šupang. 2. Tlabo-tšê o tsêêê. Gape le yona ga e šupi selo ka modumo wa yona. 3 Mafe-mafe, mafe-mafe. Gomme le yona ga e šupi selo ka modumo wa yona. Gomme di gona tše dingwe tše bjalo mme ga go thathollo yeo motho a i hwetšago mo go tšona. Ka manyalo go opelwa kopelo e tee. Gomme yona e opelwa ke basadi gola monyadiwa a tloga ka gae. Gomme yona e re:-
 Wa gešo o a ya go amoga motho ke maruo a kgomo. Gomme ye ngwe e re Ngwetšana wa tsoku o a naiwa tšhabêla ntlong. Ge go hlaletšwa bana go opelwa kopêlô ya gore Ngwana bomma homola nka go lahla ka mafori. Mafori a thakana tšagago. Gomme